

We współczesnej gospodarce często wskazuje się, że wieś i rolnictwo spełniają funkcje daleko wykraczające poza produkcję żywności. Mają one dostarczać dobra publiczne, takie jak odpowiednia jakość środowiska naturalnego, ochrona kultury ludowej itd. Z perspektywy rolników podstawowym celem ich działalności pozostaje jednak osiąganie odpowiedniego dochodu. Głównym celem projektu jest identyfikacja czynników, które determinują zmiany dochodów gospodarstw rolnych w regionach Unii Europejskiej. Wiadomo jednak, że uwarunkowania rozwoju rolnictwa w Europie są silnie zróżnicowane i ujawniają się przede wszystkim na poziomie regionalnym. Pomijając czynniki klimatyczne i przyrodnicze, można powiedzieć, że o tych różnicach decydują zasoby czynników produkcji (pracy, ziemi i kapitału) oraz produktywność tych zasobów.

Treścią niniejszego projektu jest więc poszukiwanie czynników, które kształtują poziom dochodu rolniczego przy uwzględnieniu wspomnianego zróżnicowania regionalnego. W tym celu wyznaczone zostaną grupy regionów o podobnych uwarunkowaniach, a następnie obliczone zostaną wartości mierników, które potencjalnie mogą kształtować poziom dochodu w rolnictwie. Na ich podstawie w kolejnym kroku modelowana będzie wartość dochodu rolniczego. Zasadnicze pytanie, które się nasuwa dotyczy przede wszystkim tego, które czynniki w relatywnie największym stopniu wpływają na zmiany dochodów rolniczych. Czy zestaw takich determinant jest stały czy też zależny od uwarunkowań regionalnych?

Teoretyczne modele rozwoju rolnictwa zakładają, że w długim okresie następują zmiany w zakresie wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie. Początkowo relatywnie większe znaczenie ma czynnik pracy, potem kapitału, na koniec zasadniczą rolę odgrywa koncentracja ziemi. Powstaje pytanie czy przejście od pracochłonnego modelu rozwoju rolnictwa (jak np. w Polsce) w kierunku modeli opierających się głównie na wykorzystaniu kapitału i ziemi (jak w Europie Zachodniej) sprawia, że zmienia się rola poszczególnych determinant dochodów rolniczych?

Można przypuszczać, że w części krajów (regionów) rosnące po 2004 roku wydatki na żywność sprawiały, że zwiększanie produkcji mogło być skuteczną strategią wzrostu dochodów, gdyż nie było problemów ze sprzedażą rosnącej ilości dóbr. Strategia intensyfikacji, której celem jest zwiększenie produkcji z hektara mogła przynieść zatem relatywnie duże korzyści. Jednocześnie wzrost zadłużenia gospodarstw, o ile wiązało się to z finansowaniem inwestycji rozwojowych, nie powinien stanowić istotnej bariery wzrostu dochodów. Ważnym czynnikiem może być potencjalnie zdolność do generowania gotówki, która pozwala finansować inwestycje w kolejnych okresach. Z kolei problemem w regionach o wysokim wykorzystaniu czynnika kapitału i ziemi na tle czynnika pracy, ograniczeniem dla wzrostu dochodów mogą być rosnące koszty. Zatem, czy wzrost produkcji przynosi wciąż zadowalające skutki dla wzrostu dochodów? Czy możliwe jest, że ścieżka ta uległa już wyczerpaniu w niektórych krajach tzw. starej UE? Czy poprawa sprawności wykorzystania majątku rzeczywiście przynosi istotne pozytywne skutki dla wzrostu dochodów? Czy jeśli dany region charakteryzuje się wysoką produktywnością w rolnictwie i znacznym zasobem kapitału, to szansą na utrzymanie wzrostu dochodów jest przede wszystkim wzrost dopłat i subsydiów w ramach wspólnej polityki rolnej?

Niniejszy projekt jest więc pośrednio próbą wskazania na ścieżki wzrostu dochodów rolniczych w poszczególnych grupach regionów i może mieć potencjalnie walor aplikacyjny dla prowadzonej polityki rolnej, szczególnie jeśli chodzi o lepsze dostosowanie jej instrumentów w stosunku do faktycznych potrzeb.